

HET WOORD VAN DE WEEK

ORGAAN VAN DE HUMANISTISCHE LUISTERKRING

Administratie Humanistische Luisterkring, Oudegracht 152, Utrecht. Tel. (030) 10163.
Postgiro 58. Abonnementsprijs f 5,50 per jaar. Buitenland f 7,- per jaar, voor België f 6,-. Losse nummers f 0,25.

DE ONTWIKKELING VAN HET MAATSCHAPPELIJK WERK

Nu ik op het punt sta de leiding van Humanitas aan jongere handen over te dragen, zal men kunnen begrijpen, dat ik enige behoefte gevoel een terugblik te werpen op de ontwikkeling in de achter ons liggende 18 jaren. Niet echter om mij te vermeien in de bereikte resultaten, maar om te trachten een lijn te ontdekken in de merkwaardige ontwikkeling, welke zich in zo snel tempo na de oorlog op het terrein van het maatschappelijk werk heeft voltrokken. En men zal het, hoop ik, kunnen vergeven, wanneer ik mij in aansluiting daaraan dan waag aan enige voorzichtige speculaties met betrekking tot de verdere ontwikkeling. Toen wij in de hongerwinter 1944/1945 ons bezig hielden met de voorbereiding van de oprichting ener organisatie, die zich ten doel zou stellen het verrichten van maatschappelijk werk in het bijzonder onder buitenkerkelijken, hadden wij nog maar een vaag idee, hoe dit aan te pakken. Dit alleen stond voor ons vast: wij wilden niet de platgetreden paden van armenzorg en liefdadigheid begaan. Een van onze drijfveren was de sterk gevoelde behoefte aan vernieuwing ook op dit terrein.

Wij moesten daarbij voornamelijk varen op eigen kompas. Van de nieuwe denkbeelden, welke met name in Amerika waren opgekomen, droegen wij nog geen kennis. Eerst veel later hoorden wij van social case-work, community development en organisation, en meer van dat maatschappelijk werk-jargon, waarmee wij tegenwoordig rijkelijk overspoeld worden. Onze intuïtie wees ons echter de weg. Toen reeds tekende zich voor onze ogen duidelijk een accent-verschuiving af. De zorg voor de materiële levensbehoeften kwam steeds meer op de schouders van de Overheid te rusten.

Dit proces dateert niet eerst van na de tweede wereldoorlog; het had zich reeds lang voordien ingezet. In de negentiende eeuw was het nog zo, dat men bij geen enkele tegenslag (ongeval, ziekte, invaliditeit, werkeloosheid) enig recht op ondersteuning kon doen gelden. Men was in al die gevallen aangewezen op burgerlijk armbestuur en liefdadigheid. Daarin bracht de twintigste eeuw verandering. Het begon met de Ongevallenwet 1901, die recht op een uitkering gaf bij een ongeval. Daarop volgden invaliditeits-, ziekte- en werkloosheidsverzekering. Na de

oorlog kwamen daar nog bij een oudendagsvoorziening en een weduwen- en wezenverzekering. Volmaakt is ons systeem van sociale verzekering daarmede nog niet, maar het betekent toch, dat voor al deze gevallen een recht op tegemoetkoming in financiële moeilijkheden werd erkend.

De Algemene Bijstandswet heeft nu de kring gesloten door een recht op bijstand ook toe te kennen aan iedere Nederlander, die hier te lande door andere omstandigheden in zodanige moeilijkheden verkeert of dreigt te geraken, dat hij niet over de middelen beschikt om in de noodzakelijke kosten van het bestaan te voorzien. Vliegen had reeds bij de behandeling van de Armenwet 1912 een amendement in die geest ingediend, maar het had toen nog geen schijn van kans. Het

PERSONALIA

Mr. Dr. J. IN 'T VELD. Geboren in 1895. In 1926 doctoraal examen rechten; in 1929 gepromoveerd op een onderwerp van staatsrecht. Tot begin van de oorlogsjaren burgemeester van Zaandam, waarna hij door de Duitsers werd gearresteerd. Van 1947 tot 1952 minister van wederopbouw. Daarna president van het College van Beroep v. h. bedrijfsleven en docent aan het „Institute for social studies”. Van 1945 af voorzitter van de Vereniging voor maatschappelijk werk „Humanitas”.

bestuur van Humanitas heeft van de aanvang af gevoeld, dat het die kant uit moest. Voorziening in materiële noden zagen wij als primaire taak voor de Overheid. Dit betekende echter niet, dat er voor het kerkelijk en particulier initiatief geen werkterrein zou overblijven. Bij brood alleen kan de mens niet leven. Hij behoeft ook steun in zijn geestelijke en zedelijke nood. Dikwijls is er verband: financiële moeilijkheden kunnen ontstaan als een gevolg van geestelijke en zedelijke tekortkomingen; omgekeerd kunnen financiële moeilijkheden leiden tot geestelijke en zedelijke stoornissen. Maar er zijn ook gevallen, waarin er van financiële moeilijkheden geen sprake is en toch grote behoefte bestaat aan onbaatzuchtige steun, al is het maar in de vorm van simpel medeleven.

Zie hier, waarom wij er steeds de nadruk op hebben gelegd, dat het accent in het maatschappelijke werk ging verschuiven van materiële naar geestelijke en zedelijke steun. In de nieuwe Bijstandswet vindt dit standpunt nu bevestiging.

Wij hebben echter ook begrepen, dat geestelijke en zedelijke steun niet gegeven mocht worden in de vorm van preken.

Doeltreffende hulp kan slechts geboden worden, als men zich met toewijding verdiept in het geheel van de omstandigheden, die in het bepaalde geval de moeilijkheden in het leven hebben geroepen. Het kunnen vooral *sociale* omstandigheden zijn: moeilijkheden van aanpassing aan een nieuwe omgeving of aan nieuwe levensomstandigheden, waaraan men slecht went, vereenzaming, e.d.

Het kunnen ook factoren zijn, in de mens zelf gelegen, factoren van *geestelijke* aard: karakterzwakheid, die van het rechte pad doet afdwalen; zwaartillendheid, die ontaardt in melancholie en levensmoeheid; tekort aan geestkracht, waardoor men over zijn teleurstellingen niet heenkomt, enz. Het kunnen ook *psychische* storingen zijn, waaraan een psychiater te pas moet komen.

Ieder geval vraagt om een eigen oplossing, maar richtinggevend beginsel zal steeds moeten zijn het uitgaan van de persoonlijkheidsstructuur van de hulp-vragende. Het is dus duidelijk, dat er geen sprake mag zijn van het opdringen van eigen inzichten en opvattingen. Wij moeten trachten de mens in zijn moeilijkheden te helpen in het verkrijgen van een inzicht in de dieper liggende oorzaken van zijn moeilijkheden en dan met hem zoeken naar een weg om daarboven uit te komen. Op de versterking van het eigen verantwoordelijkheidsgevoel komt het in de eerste plaats aan. Alleen staande op eigen benen kan men zijn moeilijkheden blijvend overwinnen.

Er zijn natuurlijk gevallen, waarin een geestelijk defect het staan op eigen benen belemmert. In die gevallen zal aan een duurzame begeleiding niet te ontkomen zijn.

Men vindt de hier uiteengezette beginselen terug in de statuten van Humanitas, waar voorop wordt gesteld het beginsel van de eerbiediging van de menselijke persoonlijkheid en de daaruit voortvloeiende erkenning van het recht op en de plicht tot zelfbestemming en zelf-

Meldt U aan als
DONATEUR
voor het

**Centrum
voor
Humanistische
Vorming**

Bijdrage f 3,75 per kalenderjaar
Gironummer 60.84.68, ten name van
Centrum voor Humanistische Vorming
Secretariaat: Oudegracht 152, Utrecht

Bij bovengenoemd Centrum is verschenen de
documentatie „Humanistisch Vormings-
onderwijs” Prijs f 0,50

ontplooiing. Daaruit vloeit dan weer voort, dat in de praktijk van het maatschappelijk werk een overwegende plaats behoort te worden toegekend aan het aankweken van verantwoordelijkheidsbesef, niet alleen met betrekking tot de eigen levensvervulling, maar ook ten opzichte van de groepen, waarvan de mens deel uitmaakt.

Hier ligt tevens de overgang naar de laatste fase in de ontwikkeling van het maatschappelijk werk. Men houdt ons de laatste tijd geregeld voor, dat evenals in de gezondheidszorg het accent moet gaan verschuiven van het curatieve naar het preventieve.

Het voorkomen is beter dan het genezen. In dat verband begint het sociale opbouwwerk steeds meer de aandacht te vragen. Wij weten het nu wel, dat, wanneer de industrie haar intrede doet in een tot dusver agrarisch gebied, dit aanpassingsmoeilijkheden veroorzaakt; dat pendel op grote schaal tot storingen in het gezinsleven kan leiden; dat verhuizing van dorp naar grote stad geestelijke ontworteling kan meebrengen; dat kinderen, aan hun lot overgelaten, aan grote gevaren bloot staan.

Sociale planning als begeleiding van economische ontwikkeling en stadssanering stimuleren van het gemeenschapsleven, opvoeding tot burgerzin, maar vooral ook een intensiever kinderbescherming en doeltreffend jeugdwerk zijn de middelen, welke uit dit oogpunt aandacht vragen.

In de kringen van het maatschappelijk werk zal men zich op deze accentverschuiving moeten gaan instellen. Voor Humanitas is dit niet zo moeilijk. Van het begin af hebben wij het maatschappelijk werk gezien als een onmisbare factor in de opbouw van een in alle opzichten gezond maatschappelijk leven. Het is dan maar een kleine stap om tot de erkenning te komen, dat aan het voorkomen van moeilijkheden en ontsporingen ten minste zoveel aandacht zal moeten worden geschonken als aan het genezen. Al willen wij daarmee niet zeggen, dat dit laatste ooit overbodig zal worden. De parallel met de gezondheidszorg kan ook wat dit betreft worden doorgetrokken. En in de drankbestrijding b.v. zien wij ook dat samengaan van voorkomen en genezen.

Er is één punt, waarop ik ten slotte nog wijzen wil. Men spreekt in dit verband wel

een lezing voor de vara-microfoon van zondag 27 oktober 1963

van voorzorg in de zin van preventieve zorg om latere moeilijkheden te voorkomen. Ik heb een hekel aan dat woord „zorg”, een zorg die zich zou moeten uitstrekken van de wieg tot het graf. Zo'n nimmer aflatende zorg roept het beeld op van een Vadertje Staat en een Moedertje Kerk, die al-maar bezorgd zijn over ons welzijn. Daarin schuilt het gevaar, dat de mens te veel op deze zorg gaat leunen en het eigen verantwoordelijkheidsgevoel wordt ondermijnd. Dat betekent nu weer niet, dat ik onze sociale wetgeving zou willen gaan afbreken.

Integendeel, ik wil graag meehelpen haar nog verder te vervolmaken. Het betekent ook niet, dat ik hulpbehoevenden in de kou zou willen laten staan.

In onze moderne opvatting past het besef van collectieve verantwoordelijkheid voor het welzijn der samenleving en van individuele verantwoordelijkheid voor het lot van de medemens.

Wat ik precies bedoel, is dat wij de mens het best behoeden voor moeilijkheden in het voor hem liggende leven door de gehele opvoeding te richten op de vorming van sterke en gave karakters, die het leven aan kunnen en verantwoordelijkheid weten te dragen.

Ook het maatschappelijk werk kan daartoe bijdragen, als het zich vrij weet te houden van het soort zorg, dat zich opdringt en wil voorschrijven. Voor het sociaal opbouwwerk en de sociale planning betekent dit, dat de maaltijd niet kant en klaar moet worden opgediend, zodat men slechts heeft te slikken. Men zij het woord van Multatuli indachtig, dat de ware vreugd is gelegen in het oogsten van de padi, welke men zelf gezaaid heeft.

Graag zou ik ook nog iets zeggen over de ontwikkeling van het maatschappelijk werk in internationaal verband, met name over de vraag, of hier voor Humanitas een taak kan liggen met betrekking tot de onderontwikkelde landen. Maar hier staan wij nog slechts aan een eerste begin. Ik volsta daarom met het volledigheidshalve even aan te stippen.

Het zal U zijn opgevallen, dat ik het woord „humanisme” niet in de mond heb genomen. Wat ik U gaf, was echter een typisch humanistische gedachtengang. Het humanistische streven is immers gericht op een proces van geestelijke en zedelijke rijping. In dat licht willen wij ook het maatschappelijk werk zien. En wij kunnen ons slechts verheugen, wanneer de door mij ontwikkelde gedachten ook in kerkelijke kringen weerklank vinden.

J. IN 'T VELD

herfst

Reeds dort het groen der volle bladerverven
tot najaars geel en rood metalen tint;
ik proef uit ieder ding: nu gaat de zomer sterven,
de herfst begint. . . .

Vruchtbomen in de hof staan zwaar te dragen
en bronzen zwelt het ooft in zon en wind;
dit is het schone eind van zoveel schoner dagen:
de herfst begint.

De knoppen worden schaarser, sluiten vaster,
een enkele slechts die zich tot bloem ontwindt;
maar rijkelijk bloeiend staan de perken floks en aster:
de herfst begint.

En als ik keer, draag 'k peinzend mee naar binnen
de wein'ge rode rozen die 'k nog vind:
het laatste uit de tuin, dat zomer doet herinn'ren. . . .
De herfst begint.

Garnt Stuiveling

Humanistische Correspondentiekring voor huwelijkscontacten opgericht door het Humanistisch Verbond, verleent bemiddeling bij het leggen van contacten tussen personen, die een huwelijkspartner zoeken.

Inlichtingen postbus 210, Utrecht. Gaarne 24 ct. aan postzegels insluiten. (adv.)

lezingen voor de radio

zo. 3 nov. VARA 9.45 uur: G. Stuiveling: „Uit humanistisch oogpunt”.

di. 5 nov. AVRO 15.40—15.55 uur: Mevr. A. Treurniet-Wiersma: „Praktisch Humanisme”.

zo. 10 nov. VARA 9.45 uur: Th. W. Polet: „Iedereen mag meedoen”.

zo. 17 nov. VARA 9.45 uur: J. P. van Praag: „De humanisten en de openbare school”.

SCHUTTER

Een mijner vrienden heeft zich de laatste tijd ontpopt als een geweldig schutter. Wij hadden dat nooit achter hem gezocht, want hij is in beginsel een vreedzaam man, die schiet- en zijdgeweren tot dusver met succes is ontlopen. In de (naar wij vurig hopen) laatste wereldoorlog had de volkstam, waartoe hij oorspronkelijk behoorde, hem het recht ontzegd mede te marcheren, omdat hij niet in de pas liep. En toen hij later bij onze stam werd ingelijfd had hij reeds de leeftijd bereikt, waarop men luitenant-kolonel wordt, maar daartoe miste hij de nodige vooropleiding.

Dusdoende waren zijn schuttersgaven meer dan een halve eeuw braak blijven liggen en dat had hij niet als een gemis gevoeld. Tot hij niet lang geleden met zijn zoon langs een schiettent liep. Het kind hoorde doffe knallen en zag nu en dan een pijpekop aan scherven gaan. Wat hem echter bijzonder aantrok, was het rozet, waarmee enkele jongelieden na het vermorzelen van een pijp het etablissement verlieten. Zulk een rozet wenste het kind te bezitten.

Nu is mijn vriend iemand die moeilijk iets weigeren kan. Hij geeft een aanzienlijk deel van zijn salaris weg, gewoon om het plezier van het geven. Hij tastte dus in zijn beurs en vroeg naar de prijs van twee rozetten, omdat hij één zo kaal vond en wist, dat zijn zoon graag op elke lapel een versiering zou hebben. Het bleek echter, dat zo'n ding niet te koop doch slechts te winnen was. En toen nam de liefhebbende vader voor het eerst van zijn leven een vuurroer in de hand.

Zoiets zou een ervaren krijgsman als ik, die opgegroeid ben met het geweer M 95 en de karabijn, nooit in zijn hoofd hebben gehaald. Wij oude ijzervreters weten immers hoe nauw zo'n stuk gereedschap luistert. Wij hebben er vele dagen licht arrest opzitten wegens het onvoldoende inoliën van de trekken en velden, wegens het onachtzaam behandelen van vizier en vizierkorrel en wij weten, dat zelfs het beste geweer rijp is voor de schroothandel, als er ergens een plekje roest op de kolfplaats voorkomt. Dat is ons van stonde af aan ingebrand. Iemand met zulke ervaringen gaat zich niet verlagen aan de openbare weg te staan met een scherts-geweer, dat men dubbel moet vouwen om er een pluimpje of korreltje in te verstoppen. Onze vriend werd door al deze overwegingen niet geremd. Hij liet zich een geweer aan-geven, keek wat de voor- en de achterkant was, drukte de kolf tegen de schouder, kneep een oogje dicht en schoot. Ergens achter in de tent viel een pijp aan stukken. Het rozet was verdiend.

Het kind jubelde, de vader keek stomverbaasd. Zo ging dat dus! Maar diep in zijn hart woelde de twijfel. Misschien was de treffer niet het gevolg van een bijzondere aanleg, maar van een dom geluk. En wijl hij nog vier pluimpjes tegoe had schoot hij opnieuw. En wederom raak. En daarna bracht hij een molentje aan het draaien, een koekoek aan het zingen en een mannetje aan het dan-

sen. Kortom hij ontdekte zichzelf als een be-gaafd scherpschutter.

Verrukt over deze late opbloei bestelde hij andermaal vijf schoten. Hij schoot vijf keer in de roos van een kleine schietschijf die voor de fijnproevers was aangebracht. Deze prestatie leverde hem behalve een nieuw rozet twee visjes in een plastic zakje op. Toen was hij door het dolle heen, zoals iedereen begrijpen kan die wel eens schutters aan de gang heeft gezien. Andermaal vijf schoten in de roos. Opbrengst: een kleurrijke vogel in een minuscule kooitje. Daarna verzocht de exploitant van de inrichting hem om op te donderen.

Het kind was in de wolken, de vader, be-heerster, niet minder. De moeder, bij de thuiskomst, in het geheel niet. Het gezin was ingericht op een poedel maar niet op vissen en nog veel minder op een kleurvogeltje. De vissen konden een tijdelijk verblijf krijgen in een emmer, maar die vogel? Bovendien zag haar scherpe oog, niet beneveld door sportieve successen, dat de vogel een ge-kleurde mus was.

Zij begon derhalve een uitvoerig vertoog te houden over het recht op vrijheid, dat ook een mus toekomt. Maar vervolgens verzwakte zij haar redenering door er op te wijzen, dat er ook geen behoorlijke kooi in huis was. Dat was fout. Want de vader greep onmiddellijk weer in zijn zak en vroeg waar de naastbijgelegen vogelkooienhandel ge-vestigd was.

Hij gaf toe, dat zijn kanarie een mus was, maar wilde alles goedmaken door zo spoedig mogelijk een mooie kooi met echte parkieten te kopen.

De mus werd losgelaten en ging achter in de tuin zitten opscheppen met zijn groen-en-rode pak.

De volgende dag kwamen de parkieten. Ont-stellende kletsvogels. Als iemand wat zei, begonnen zij allebei om het hardst mee te kwetteren, wat dan de poedel weer zenuw-achtig maakte en tot een klagend gejank bracht.

Sindsdien loopt iedereen daar in huis op zijn tenen om de parkieten niet wakker te maken. En wat ik nu zo vreemd vind is dit: In de buurt waar ik tegenwoordig woon en die een typische lagere middenklasbuurt is met lopers op de trap, bromfietsen en nu en dan een heel klein autootje, hangen allerwege kooien voor de ramen. In al die kooien zitten parkieten en andere kleurige vogeltjes. Als men 's avonds door die buurt loopt ziet men huis aan huis de bewoners met open monden naar de televisie zitten kijken. Mijn vraag is: Hebben al die mensen televisie omdat zij van hun vogeltjes niet mogen praten of hebben zij vogeltjes, omdat er ergens in de buurt kermis is geweest?

Ik weet het niet. Ik weet alleen, dat het heb-ben van vogelkooien hand over hand toe-neemt. Als dat maar niet op schieten uit-loopt!

H. H.

In de moraal, zowel als in de kunst, is praten niets, doen alles.

Ernest Renan (1823—1892)